

MA[I NSKI FAKULTET UNI VERZI TETA U NI [U
KATEDRA ZA MEHANI KU

I spi tni rok: novembarški (12 novembra) 2001

Predmetni nastavnik: Prof. dr. Kat i ca (Stevanovi } Hedri h, akademi k Akademi je nauka vi soki h { kol a i uni verzi t eta Ukraji ne, akademi k Akademi je nel i nearni h nauka - Moskva

Predmetni asi stent: Jul i jana Si monovi } di pl .ma{ . i ng

Napomena: K opi rawe t ekst a re{ ewa z adat aka je dozvoqen samo za I i -nu upo t rebu st udenat a.. Au t orska prava pri padaju predmet nom nast avni ku i saradni ku.

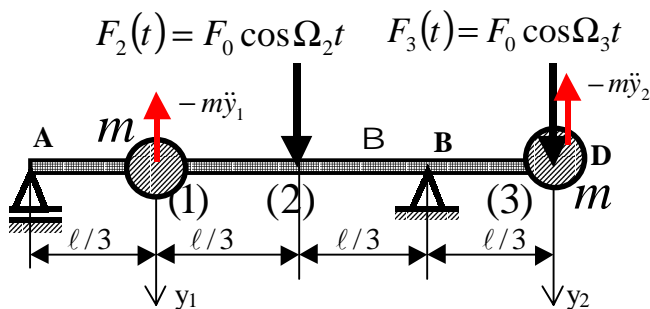
PI SMENI DEO I SPI TA I Z PREDMETA

ELASTODINAMI KA

ELASTODINAMI KA

RE[ENJA

TRE] I ZADATAK

Sliak br. 4

Koristi}emo, tekstom zadatka zadate smene parametara sistema:

$$p = \frac{l^3}{2 \cdot 3^5 B}; \quad v_i = 8 pm \Omega_i^2; \quad i = 2,3.$$

Diferencijalne jedna-ine oscilovanja materijalnih ta-ka na lakom elsti-nom nosa-u su:

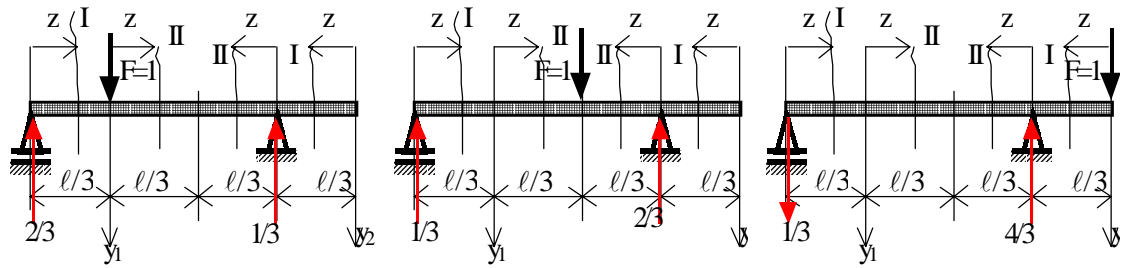
$$y_1 = \alpha_{11} \left(-m \ddot{y}_1 \right) + \alpha_{12} F_0 \cos \Omega_2 t + \alpha_{13} (F_0 \cos \Omega_3 t - m \ddot{y}_2)$$

$$y_2 = \alpha_{31} \left(-m \ddot{y}_1 \right) + \alpha_{32} F_0 \cos \Omega_2 t + \alpha_{33} (F_0 \cos \Omega_3 t - m \ddot{y}_2)$$

i pi{emo ih izra-unavanjem ugiba preseka nosa-a, (1) i (3), u kojima su postavljene materijalne ta-ke, -ije zakone kretanja treba da odredimo. Ugibe odre|ujemo posredstvom uticajnih koeficijenata α_{ik} , $i, k = 1,2,3$

pomeranja preseka i (ugiba nosa-a) usled dejstva sila u preseku k . Aktivne sile koje dejstvuju na nosa- su $F_2(t)$ i $F_3(t)$ u presecima (2) i (3) i sile inercije $(-m\ddot{y}_1)$ i $(-m\ddot{y}_3)$ u presecima (1) i (3). (Za teorijska obja{njenja prou-iti odgovaraju}a poglavlja iz ud`benika: D. Ra{kovi}: Teorija oscilacija - Oscilacije materijalnih ta-aka na lakim elasti-nim nosa-ima i Otpornost materijala - Uticajni koeficijentii i Elasti-ne linije savijenih nosa-a i poslu`iti se odgovaraju}im Tablicama iz Otpornosti materijala - Jedna-ine elasti-nih linija.)

Zato je potrebno prvo odrediti uticajne koeficijente α_{ik} , $i, k = 1,2,3$ pomeranja preseka i (ugiba nosa-a) usled dejstva sila i preseku k , a za preseke (1), (2) i (3) grede sa prepustom. Zato prvo sastavimo tabelu momenata savijanja u popre-nim presecima grede s prepustom za karakteri{ti-ne intervale u kojima se menja analiti-ki izraz za moment savijanja nosa-a za tri slu-aja optere}enja grede sa prepustom (radi podse}anja pogledaj poglavlja iz ud`benika D. Ra{kovi}: Mehanika I - Statika) :

Presek I, $0 < z < l/3, B$	$M_I^{F=1}(z) = \frac{2}{3}z$	$M_I^{F=1}(z) = \frac{1}{3}z$	$M_I^{F=1}(z) = -\frac{1}{3}z$
Presek II, $0 < z < l/3, B$	$M_{II}^{F=1}(z) = \frac{1}{3}\left(\frac{2l}{3} - z\right)$	$M_{II}^{F=1}(z) = \frac{1}{3}\left(\frac{l}{3} + z\right)$	$M_{II}^{F=1}(z) = -\frac{1}{3}\left(\frac{l}{3} + z\right)$
Presek III, $0 < z < l/3, B$	$M_{III}^{F=1}(z) = \frac{1}{3}z$	$M_{III}^{F=1}(z) = \frac{2}{3}z$	$M_{III}^{F=1}(z) = \frac{1}{3}(z - l)$
Presek IV, $0 < z < l/3, B$	$M_{IV}^{F=1}(z) = 0$	$M_{IV}^{F=1}(z) = 0$	$M_{IV}^{F=1}(z) = -z$

Pomoću ovih analitičkih izraza za momente savijanja u karakterističnim intervalima i Maxwell-Mohr-ovih obrazaca (vidi udžbenik *D. Račkovi: Otpornost materijala*) sraunavamo potrebne uticajne koeficijente

α_{ik} , $i, k = 1, 2, 3$ pomeranja preseka i (ugiba nosa-a) usled dejstva sila u preseku k :

$$\alpha_{11} = \frac{1}{B} \int_0^{l/3} \left(\frac{4}{9}z^2 + \frac{1}{9}z^2 + \frac{1}{9}z^2 - \frac{4lz}{27} + \frac{4l^2}{81} \right) dz = \frac{4l^3}{3^5 B} = 8p$$

$$\alpha_{12} = \frac{1}{B} \int_0^{l/3} \left(\frac{2}{9}z^2 + \frac{1}{9} \left(-z^2 + \frac{lz}{3} + \frac{2l^2}{9} \right) + \frac{2}{9}z^2 \right) dz = \frac{7l^3}{2 \cdot 3^5 B} = 7p$$

$$\alpha_{13} = \frac{1}{B} \int_0^{l/3} \left(-\frac{2}{9}z^2 - \frac{1}{9} \left(-z^2 + \frac{lz}{3} + \frac{2l^2}{9} \right) + \frac{1}{9}z^2 - \frac{lz}{9} \right) dz = -\frac{4l^3}{3^5 B} = -8p$$

$$\alpha_{32} = \frac{1}{B} \int_0^{l/3} \left(-\frac{1}{9}z^2 - \frac{1}{9} \left(\frac{l}{3} + z \right)^2 + \frac{2}{9}z(z-l) \right) dz = -\frac{5l^3}{3^5 B} = -10p$$

$$\alpha_{33} = \frac{1}{B} \int_0^{l/3} \left(\frac{1}{9}z^2 + \frac{1}{9} \left(\frac{l}{3} + z \right)^2 + \frac{1}{9}z(z-l)^2 + z^2 \right) dz = \frac{12l^3}{3^5 B} = 24p$$

Sistem diferencijalnih jednačina oscilovanja materijalnih tačaka na lakom elastičnom nosaču - gredi s prepustom je sada:

$$y_1 = 8p \left(-m \ddot{y}_1 \right) + 7pF_0 \cos \Omega_2 t - 8p(F_0 \cos \Omega_3 t - m \ddot{y}_2);$$

$$y_2 = -8p \left(-m \ddot{y}_1 \right) - 10pF_0 \cos \Omega_2 t + 24p(F_0 \cos \Omega_3 t - m \ddot{y}_2).$$

Pretpostavimo partikularna rešenja prethodnog sistema u obliku:

$$y_i^{(k)} = C_i^{(k)} \cos \Omega_k t, \quad \text{gde je } k = 2, 3 \text{ i odgovara kružnoj frekvenciji aktivne spoljašnje sile, a}$$

$i = 1, 2$ odgovara pomeranjima materijalnih tačaka.

Zakoni prinudnih oscilacija materijalnih tačaka na posmatranoj lakoj gredi sa prepustom su:

$$y_i = \sum_{k=2}^3 y_i^{(k)} = \sum_{k=2}^3 C_i^{(k)} \cos \Omega_k t$$

sada uvodimo smenu parametara sistema $h = pF_0$ i $v_k = 8pm\Omega_k^2$, $k = 2,3$, prethodni sistem diferencijalnih jedna-ina materijalnih ta-aka se svodi na dva nezavisna sistema nehomogenih algebarskih jedna-ina u obliku:

$$\begin{aligned} (1-v_2)C_1^{(2)} + v_2C_2^{(2)} &= 7h & (1-v_3)C_1^{(3)} + v_3C_2^{(3)} &= -8h \\ v_2C_1^{(2)} + (1-3v_2)C_2^{(2)} &= -10h & v_3C_1^{(3)} + (1-3v_3)C_2^{(3)} &= 24h \end{aligned} \quad i$$

Zajedni-ko za ova dva sistema nehomogenih algebarskih jedna-ina je determinanta sistema koja se svodi na polinome sa istim koeficijentima:

$$f(v_2 = 8pm\Omega_2^2) = \Delta(v) = \begin{vmatrix} 1-v_2 & v_2 \\ v_2 & 1-3v_2 \end{vmatrix} = 1-4v_2+2v_2^2 \neq 0$$

$$f(v_3 = 8pm\Omega_3^2) = \Delta(v) = \begin{vmatrix} 1-v_3 & v_3 \\ v_3 & 1-3v_3 \end{vmatrix} = 1-4v_3+2v_3^2 \neq 0$$

Determinanta sistema je svojstvena sistemu, dok su parametri spoljašnjih sila, kru`na frekvencija i amplituda su uticaju koji se spolja unose u sistem i menjaju se nezavisno od svojstava sistema. Da bi prethodna dva sistema nehomogenih algebarskih jedna-ina imali re{anja razli-ita od trivijalnih i nulnih potrebno je da je determinanta sistema razli-ita od nule za vrednosti obe od frekvencija spoljašnjih sila. Zato treba da je determinanta razli-ita od nule $\Delta(v_2) \neq 0$ i $\Delta(v_3) \neq 0$. U slu-aju da je determinanta za neku od vrednosti frekvencija spolja{nje sile jednaka nuli, onda to zna-i da se sistem nalazi u uslovima rezonantnog stanja i da su parametri sistema i spolja{njih uticaja takvi da nastupa rezonancija. U uslovima rezonancije, kada je sistem dugo vremena izlo`en dejstvu spolja{nje sile dolazi za uve}anja sa vremenom dejstva sile amplituda oscilovanja sistema i onda pretpostavke pod kojima je izveden sistem diferencijalnih jedna-ina vi{e ne va`i. da bi smo odredili rezonantne vrednosti frekvencija spolja{nje sile dovoljno je odrediti sopstvene kru`ne frekvencije sistema is uslova da je determinanta sistema jednaka nuli $\Delta(u = 8pm\omega^2) = 0$ ili staviti da je $\Delta(v_2) = 0$ ili $\Delta(v_3) = 0$. Na osnovu toga sledi da su rezonantne vrednosti kru`ne frekvencije bilo koje od prinudnih sils jednake:

$$\Omega_{rez1/2}^2 = \omega_{1,2}^2 = \frac{1}{8pm} \left(1 \pm \frac{\sqrt{2}}{2}\right)$$

Amplitude prinudnog oscilovanja materijalnih ta-aka su $C_1^{(2)}$ i $C_2^{(2)}$ i odre|ujemo ih pomo}u Kramer-ovog pravila re{avaju}i prvi, prethodni sistem nehomogenih algebarskih jedna-ina:

$$C_1^{(2)} = \frac{\Delta_{C_1^{(2)}}}{\Delta(v_2)} = \frac{h}{\Delta(v_2)} \begin{vmatrix} 7 & v_2 \\ -10 & 1-3v_2 \end{vmatrix} = \frac{h}{\Delta(v_2)} (7-11v_2)$$

$$C_2^{(2)} = \frac{\Delta_{C_2^{(2)}}}{\Delta(v_2)} = \frac{h}{\Delta(v_2)} \begin{vmatrix} 1-v_2 & 7 \\ v_2 & -10 \end{vmatrix} = \frac{h}{\Delta(v_2)} (3v_2-10)$$

Odakle zaklju-ujemo da amplitude $C_1^{(2)}$ i $C_2^{(2)}$ mogu biti jednake nuli za:

$$C_1^{(2)} = 0 \quad \text{za} \quad v_{2a/1} = \frac{7}{11} \Rightarrow \Omega_{a/1}^2 = \frac{7}{88pm}$$

i

$$C_2^{(2)} = 0 \quad \text{za} \quad v_{2a/2} = \frac{10}{3} \Rightarrow \Omega_{a/2}^2 = \frac{10}{24pm}$$

Analogno dobijamo i amplitude $C_1^{(3)}$ i $C_2^{(3)}$ prinudnog oscilovanja materijalnih ta-aka pod dejstvom prinudne sile $F_0 \cos \Omega_3 t$:

$$C_1^{(3)} = \frac{\Delta_{C_1^{(3)}}}{\Delta(v_3)} = \frac{h}{\Delta(v_3)} \begin{vmatrix} -8 & v_3 \\ 24 & 1-3v_3 \end{vmatrix} = \frac{-8h}{\Delta(v_3)}$$

$$C_2^{(3)} = \frac{\Delta_{C_2^{(3)}}}{\Delta(v_3)} = \frac{h}{\Delta(v_3)} \begin{vmatrix} 1-v_3 & -8 \\ v_3 & 24 \end{vmatrix} = \frac{h}{\Delta(v_3)} (24-16v_3)$$

Odakle zaklju-ujemo da amplituda $C_1^{(3)}$ ne mo`e biti jednaka nuli dok je $C_2^{(3)}$ jednaka nuli za:

$$C_2^{(3)} = 0 \quad \text{za} \quad v_{3a/2} = \frac{3}{2} \Rightarrow \Omega_{3a/2}^2 = \frac{3}{16pm}$$

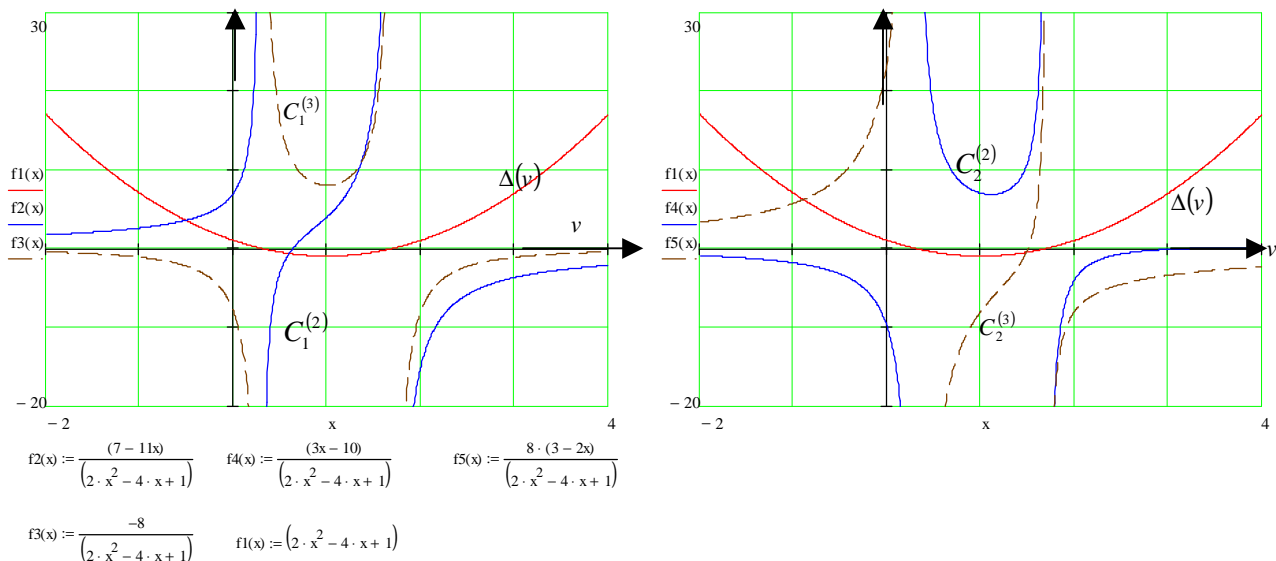
Kada sistem prinudno osciluje pod dejstvom prinudne sile u preseku (2) ugaonom frekvencijama $\Omega_{a/1}$ ili $\Omega_{a/2}$ tada se sistem pona{a kao dinami-ki apsorber u odnosu na prvu u preseku (1) ili u odnosu na drugu u preseku (3) materijalnu ta-ku, kada sistem prinudno osciluje pod dejstvom prinudne sile u preseku (3) ugaonom frekvencijom $\Omega_{3a/2}$ tada je on za materijalnu ta-ku mase m u preseku (3) pona{a kao dinami-ki apsorber .

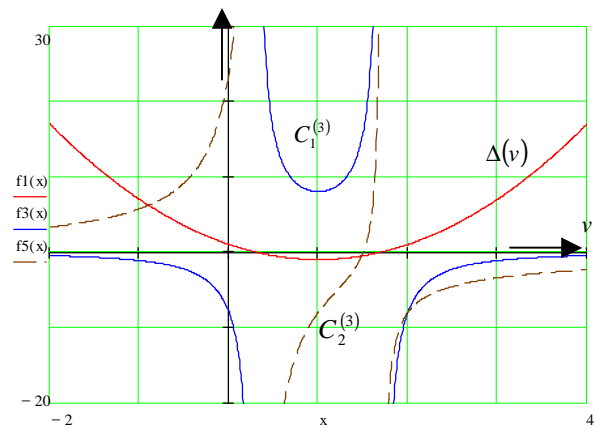
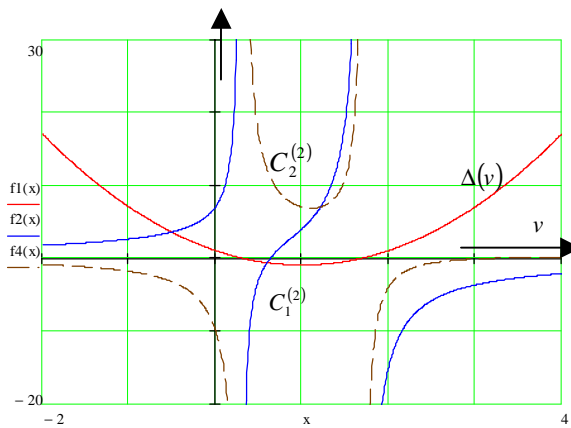
Zakone $y_1(t)$ i $y_2(t)$ prinudnih oscilacija materijalnih ta-aka na lakoj elasti-noj konzoli u presecima (1) i (3), u nerezonantnom slu-aju, mo`emo napisati u slede}em obliku:

$$C_2^{(2)} y_1(t) = \frac{pF_0(7-11v_2)}{2v_2^2-4v_2+1} \cos \Omega_2 t - \frac{8pF_0}{2v_3^2-4v_3+1} \cos \Omega_3 t$$

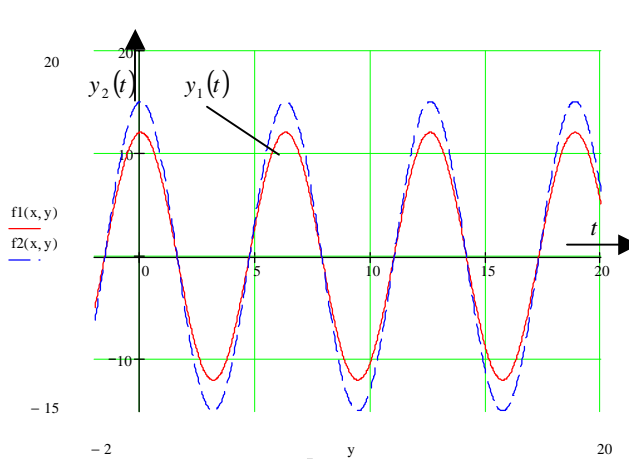
$$y_2(t) = \frac{pF_0(3v_2-10)}{2v_2^2-4v_2+1} \cos \Omega_2 t + \frac{8pF_0(3-2v_3)}{2v_3^2-4v_3+1} \cos \Omega_3 t$$

Na slede}im skicama prikazani su grafici promene determinante sistema $\Delta(v)$ i amplituda $C_1^{(2)}$ i $C_2^{(2)}$ prinudnog oscilovanja materijalnih ta-aka pod dejstvom prinudne sile $F_0 \cos \Omega_2 t$, kao i amplituda $C_1^{(3)}$ i $C_2^{(3)}$ prinudnog oscilovanja materijalnih ta-aka pod dejstvom prinudne sile $F_0 \cos \Omega_3 t$:

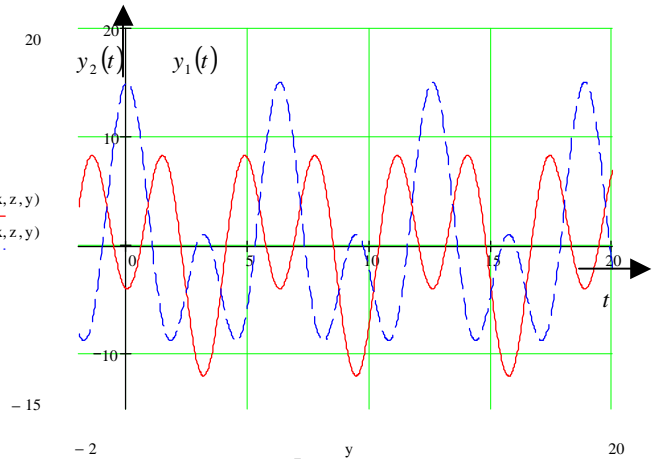

Napomena: Radi ilustracije zakona prinudnog oscilovanja materijalnih ta-aka na gredi sa prepustom **(to se ne tra`i kao re{enje na pismenom delu ispita)** u produ`etku su date grafi-ke prezentacije tih zakona prinudnog oscilovanja razli-ite vrednosti odnosa frekvencija prinudnih sila. Sa prilo`enih grafika se vidi velika raznolikost zakona rezultuju}eg oscilovanja $y_1(t)$ i $y_2(t)$ i jedne i druge materijalne ta-ke, kao i velika razlika u maksimalnim vrednostima elongacija za razli-ite slu-ajeve. Uve}eanje elangacija je izra`eno u oblastima pribli`avanja bar jedne frekvencije prinudnih sila rezonantnim vrednostima , odnosno vrednostima sopstvenih kru`nih frekvencija sopstvenih oscilacija sistema. Sa prilo`enih grafika se vidi da ta uve}enja bivaju od desetine do vi{e hiljada puta u rezonantnim oblastima frekvencija.

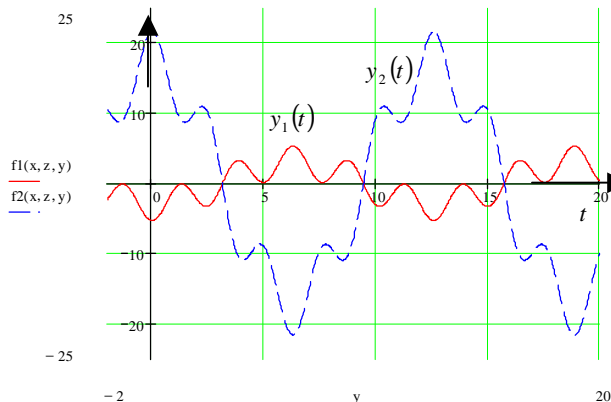

$$x := 1 \quad f1(x,y) := \frac{(7-11 \cdot x) \cdot \cos(y) - 8 \cos(y)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \quad f2(x,y) := \frac{(3x-10) \cdot \cos(y) - 8 \cdot (3-2 \cdot x) \cos(y)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)}$$

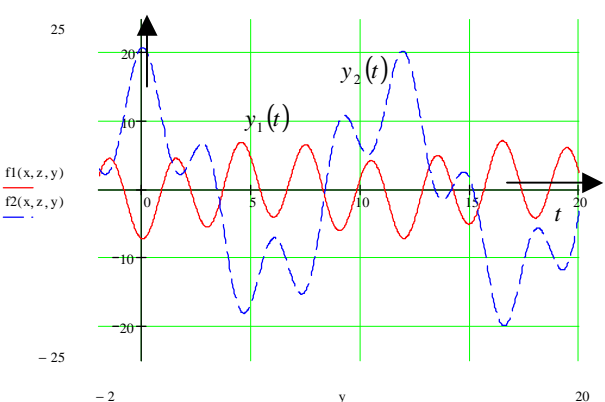
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x:=2$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8) \cdot (3 - 2 \cdot z)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z:=2$$

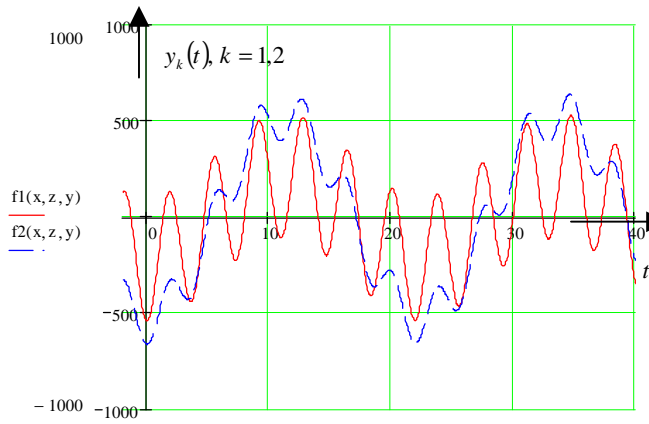
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x:=0.5$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8) \cdot (3 - 2 \cdot z)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z:=2.5$$

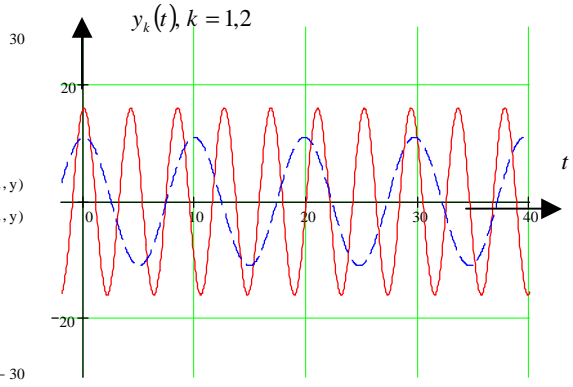
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x:=0.5$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8) \cdot (3 - 2 \cdot z)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z:=2.1$$

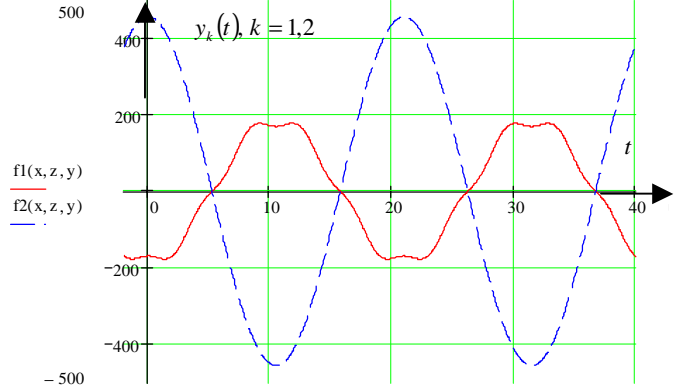
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x := 1.7;$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8 \cdot (3 - 2 \cdot z))}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z := 0.2;$$

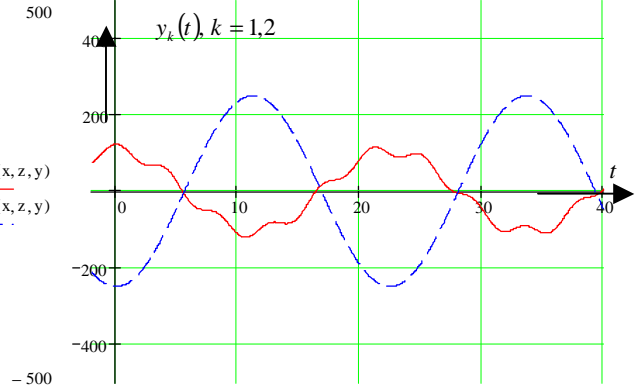
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x := \frac{7}{11};$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8 \cdot (3 - 2 \cdot z))}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z := 1.5;$$

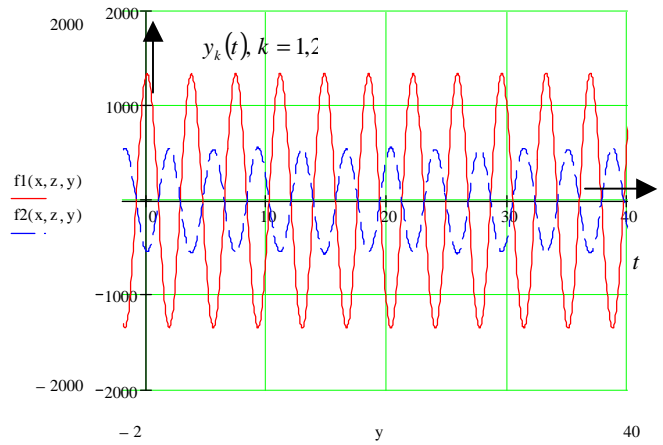
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x := \frac{3}{10};$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8 \cdot (3 - 2 \cdot z))}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z := 1.5;$$

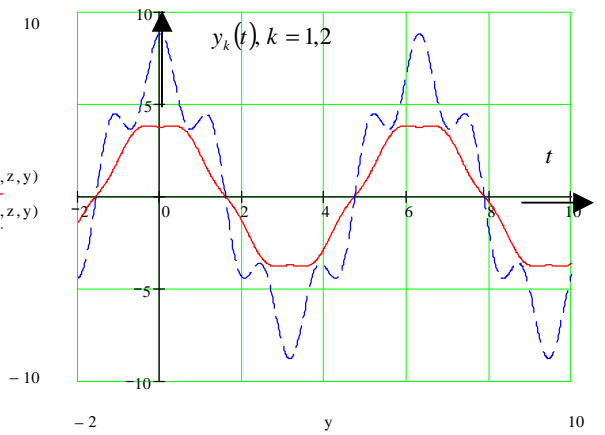
$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x := 0.28;$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8 \cdot (3 - 2 \cdot z))}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z := 1.5;$$

$$f1(x,z,y) := \left[\frac{(7-11 \cdot x)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8)}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad x := \frac{7}{11};$$

$$f2(x,z,y) := \left[\frac{(3 \cdot x - 10)}{(2 \cdot x^2 - 4 \cdot x + 1)} \right] \cdot \cos(x \cdot y) - \left[\frac{(8 \cdot (3 - 2 \cdot z))}{(2 \cdot z^2 - 4 \cdot z + 1)} \right] \cos(z \cdot y) \quad z := 1.705;$$

$$x := 1$$

$$z := 5$$

